

MARC HAMER

Jak chytit krtka

A najít v přírodě sám sebe

host

HOST

MARC HAMER

Jak chytit krtka

A najít v přírodě sám sebe

BRNO 2019

How to Catch a Mole

Copyright © 2019 by Marc Hamer

All rights reserved

Cover art and illustrations © Joe McLaren

Translation © Vojtěch Ettler, 2019

Poetry translation © Milan Děžinský, 2019

Czech edition © Host – vydavatelství, s. r. o., 2019

(elektronické vydání)

ISBN 978-80-7577-847-5 (PDF)

ISBN 978-80-7577-848-2 (ePUB)

ISBN 978-80-7577-849-9 (MobiPocket)

*Kate (Peggy),
které vděčím za vše*

„Tady v lese straší nějaký člověk,
jenž věsí ódy na hlohy a elegie
na ostružiny.“

William Shakespeare: *Jak se vám líbí*,
jednání třetí, scéna 2.

„Jest krásná Peggy mladičká,
jak různé jitro rdí se,
v němž pučí jarní travička
a diamanty skví se.“

Robert Burns: „Peggy“

V neděli půjdu na krtky
pověším jejich hladká měkká tělíčka
na trny
aby mou práci farmáři viděli
a lesklé vrány se přecpaly

Obsah

Prolog	13
Svítání	18
Kosení louky	26
Zlatí krtci, hvězdonosí krtci a slavní krtci	45
Krtince a odchod z domova	55
Země	65
Podzemní chodby a spánek	78
Stárnutí a chůze	96
Rozmnožování	113
Kyslík	121
Plyn a mrtvá minulost	134
Jed a zima	146
Odpuzovače	153
Krtčí pasti a ničení	163
Hledání a klečení	170
Kladení pastí a odcházení	179
Zabití	189

Krtčí hrad a žížalí spižírna	196
Historie chytání krtků	202
Budoucnost	214
Epilog	221
Poděkování	229
Ediční poznámka	231

Prolog

Jsem zahradník. Chytil jsem krtky na zahradách a statcích celé roky, ale už to dělat nehodlám. Chytání krtků je tradiční dovednost a ten život venku jsem měl rád, ale zestárl jsem, už mě unavuje je nahánět, unavuje mě všechno to kladení pastí a zabíjení, a už jsem se díky tomu naučil všemu, čeho mi bylo třeba.

Aby chytači krtků nevydali své živobytí všanc, nebývají ohledně svých znalostí příliš sdílní. Jelikož ovšem nechci, aby tradice oné profese zanikla, rozhodl jsem se vám v této knize vyložit, jak krtci žijí a jak je chytit, máte-li to v úmyslu, a co případně můžete udělat místo toho. Na pozadí této tradice se pak odehrává příběh krtka jako takového a doprovází jej vyprávění o mém životě chytače: jaký ten život byl, kolika oklikami jsem se k němu dobral, jak mě ovlivnil a proč jsem jej nakonec opustil.

V rozhodnutí, že svého starého řemesla zanechám, však cítím určitý vnitřní rozpor. Život, který mi má práce přinášela, mám z hloubi duše rád. Život, který se v průběhu času přetvořil v silnou vášeň pro přírodu, pro její krásu a surovou, brutální energii – dokonce i pro rozklad, jenž se s ní neoddělitelně pojí. Rozjímavý život, který ovlivnil můj názor na svět i na způsob našeho pobývání v něm, který proměnil můj vztah k sobě samému, k mé minulosti i rodině. Útržky tohoto života vám zde předkládám, stejně jako několik důvodů, jež mě k chytání krtků dovedly.

I když se dvakrát vypráví tentýž příběh, stejně není tentýž. Pokusím se vám vyložit ten svůj. Když mi bylo šestnáct, opustil jsem domov a vydal se na dlouhou cestu. Po osmnáct měsíců jsem chodil, žil se zvířaty a ptáky v divočině, přespával v křoviskách, v lesích a na březích řek. Budu se snažit co nejvíce držet pravdy, ale ne všechna fakta jsou jednoznačná. Na mnohé už si nevzpomínám. Občas se zdá, že oba příběhy, krtkův i můj, jsou neoddělitelně provázané. Znějí ozvěnou a zrcadlí se. Z tance mezi těmito dvěma neohrazenými příběhy se nicméně stal způsob života, který vnímám jako prostý a krásný zároveň a který mě obdaroval vším, co jsem si kdy mohl přát.

O pravdě, za kterou se honím, o tom, co je vlastně zač, přemýšlím velmi často. Vzpomínky jen zřídkakdy přicházejí v chronologickém sledu. Paměť tápe v temnotách, a čím usilovněji se snažím vybavit si pořadí událostí, tím více mi vzpomínky unikají a uhýbají jiným směrem. Jakmile se na minulost přestanu dívat koutkem oka a zahledím se na ni zpříma, uhne před mým pohledem, přetváří se a mění, jako bych se díval do krasohledu: barvy jsou totožné, ale vzory dostanou pokaždé jiný nádech, detaily neustále procházejí proměnou, ačkoli celkový obraz zůstává pravdivý.

Všechno, nač si dokážu s jistotou vzpomenout, jsou ve skutečnosti pouze vrcholy a propady, momenty, které jsem si zapamatoval jenom proto, že na mě měly nějaký emocionální dopad nebo se mi s nějakou emocí pojí. Jsou jako korálky na dlouhé šňůrce: zmatnělé perličky odložené v šuplíku a málokdy vytahované ven. Když je přece jen vynesu na světlo, zjistím, že některé z nich chybějí, a život se mi v tu chvíli zdá jako šňůrka, na níž žádné korálky nejsou k vidění — a pak se jich náhle objeví hned několik najednou, jsou zamotané a zpřeházené. Jistota je nedosažitelná, ale přesto se před vámi pokusím své korálky rozplést.

Často se slovy ani myšlenkami nenechám rušit a jen se dívám a vnímám, jindy se slova tiše

příkradou na pavoučích nožkách. Některá začnou hnízdit, skládat se do nějakého tématu, tu větvička, tady pupenec, a já jim nebráním. Rád zaznamenávám úryvky, kratičké úryvky o věcech, které prolétají kolem jako listy ve větru a mohly by se navždy ztratit, kdybych je ve vzduchu nezachytil. Úryvky o obyčejných věcech, které vidím a dokážu udržet v hlavě v jejich celistvosti – jako vlastní vzpomínky nebo keramické střepy, které nacházím v hlíně. V těsném sousedství a občas i přímo uprostřed prostých, byť mnohdy podivných rad o chytání krtků se tu tyto střípky proplétají, někdy ostré, jindy hladké, z většiny napsané při bloumání po polích s pytlek krtčích pastí.

Vyprávět o životě krtků a nic nevynechat je rovněž nemožné. Stejně jako krtka halí temnota, halí i jeho příběh legendy a pár odpozorovaných skutečností tradovaných mezi lidmi, pokaždé s jiným zabarvením. Krtci jsou podobně jako my velice záhadná stvoření a z jejich pravdy nikdy nezahlédneme více než pouhý zlomek.

Čím se věci zdají být, mi připadá mnohem důležitější než to, čím opravdu jsou. Čím opravdu jsou, totiž nikdy nezjistíme. Ve vězení tvrdých a chladných faktů je mi těsno – zdánlivě nabízí svobodu, ale ve skutečnosti člověka lapí v umělem vnímání reality, které nesnese nejistotu. Ryzí

pravdu potkáváme pouze teď a teď a teď, v těch nezachytitelných vteřinách, než se zformuje do vzpomínek. Ve skutečnosti chci zapomenout. Právě v zapomínání se nachází svoboda a odpuštění, ze všeho nejvíce ovšem pomáhá otevřít se dokořán přítomnému okamžiku.

Ve svém vyprávění se mohu představit jako padouch, nebo jako hrdina, jako nevinný přihlížející i jako agent provokatér, a pokaždé budu sdělovat jistou podobu „pravdy“. A jakou má hodnotu pravda, která má nekonečné množství podob? Existuje rozdíl mezi pravdou a upřímností, a tak vám povím jeden z milionů příběhů, který bych vám říct mohl a který je dostatečně dobrý na to, abych jej nazýval „pravdivým“. Je to příběh, který mě dovedl až do okamžiku, kdy jsem jednoho mrazivého prosincového dne klečel v rozbláceném poli s mrtvým krtkem v ruce a rozhodl se, že se zabíjením jednou provždy přestanu.

Jak chytit krtka, život chytače krtků. Napsáno v sezoně chytání krtků místo chytání krtků. Zdá se mi, že to jediné, co vám mohu v souvislosti s touto knihou zaručit, je, že na jejím konci toho budete o krtcích vědět mnohem více.

Svítání

Sedím tu u kuchyňského stolu, píšu a po noze mi leze beruška. Neúmyslně si s sebou z práce domů nosím spoustu přírody. Brouky a pavouky, občas kobylku pod límcem nebo mravence v záhybech pracovních kalhot či v hlubinách vysokých bot.

Beruška na mém koleni se pokouší rozvinout křídla. Odsouvá červené krovky, křídla, která se zpod nich vynoří, jsou černá a muší — jenže to pravé má pochroumané, ohnuté dozadu, nedaří se jí ho narovnat. Zkouší to třikrát, čtyřikrát, skládá ho a opětovně se ho snaží rozevřít. Chce pryč. Možná jsem ji poranil já, nevím. Co je křehké a němé, lze snadno ledabyle poranit, bezmyšlenkovitě polámat a zmrzačit.

Když jsem včera odklízěl napadané listí, v patách mi poskakovala červenka a vyzobávala brouky a červy, které jsem svou prací odkryl. Já je odhalil, oni se stali potravou, červenka se nasýtila.

Vše podléhá zkáze, vše se pokrývá jizvami a jizvy se zase hojí, ale stará bolest už nikdy úplně nezmizí. Seběmenší krůček, který na této zemi uděláme, má své důsledky a každý večer, když se vrátím domů, si zpod nehtů čistím tu nevzhlednou směs plození a zrození a smrti a rozkladu a snažím se vše spláchnout proudem vody.

Jednodušší je nemyslet.

Každý den si zašpiním ruce péčí o semínka a trháním plevelu. Hraju si s chaosem. Jemnými zásahy jej činím o maličko zajímavějším, vysazuju rudé zahrady nebo bílé, občas chaos vítám, protože v něm spatřujeme krásu, a občas se ho zbavuju, když usoudíme, že příliš narušuje řád. Zbavovat se krteků a jejich očividného chaosu patří k sezonní práci, která přichází každý rok v předvídatelný čas.

Existují provázané rytmické cykly, které pochodují kolem nás: každotýdenní sečení trávy, prořezání růží jednou v roce a vistárií třikrát častěji, tradiční srpnové zastřihování živého plotu, česání jablek na podzim, jakmile mi prozradí, že už jsou zralá, čekání na první mráz před prořezáním ovocných stromů, vykopání a uskladnění jiřin po dvou mrazících a jejich nové vysazení, až nebezpečí mrazu přejde. Vytváření kompostu,

zimní plánování záhonů, uvažování nad novými rostlinami a nakupování semínek. Sazení, pletí a uvolňování místa, péče o letničky, dvouletky i trvalky a chytání krtek v zimě a na začátku jara.

Rok je rozdělený na čtvrtiny rámované oslavami při slunovratech a rovnodennostech a tyto předěly jej řídí každému, kdo má co do činění s přírodou. Jsou to začátky ročních období. Rytmy, dlouhé i kratší cykly se proplétají v závislosti na neustálých změnách počasí, délce dne a teplotě. Každý předěl značí konec jednoho cyklu a začátek dalšího. Na podzim pokaždé shrabu zrudlé listí zpod téhož javoru a odvezu jej na tutéž hromadu kompostu. Až na to, že to samozřejmě nejsou tak úplně tytéž listy, tentýž strom ani tatáž hromada jako loni. Krpci, které pochyťám v týchž podzemních chodbách, nejsou titíž krpci, které jsem chytil před rokem.

Všechny tyto propojené, překrývající se cykly mě nevyhnutelně obracejí do mého nitra, k tomu, co se tam daný den zrovna odehrává. Kromě rozjímání není co dělat. Má žena Peggy často odchází za prací z domu, děti už jsou dospělé a žijí si své vlastní životy ve vlastních domovech, a tak často trávím celé dny, aniž spatřím jiného člověka – dva, tři, čtyři dny v řadě –, a není mi dopřáno vypouštět slova z úst. Ale mám kočku.

Dnes ráno jsem zkřehlý jako pavouk. Pořád je ještě hluboká tma. Možná jsem v tomto ohledu zestárl poněkud brzy, ale spánek se už se mnou přestal milovat. Navždy jsem ho ztratil. Staré lidi jako já spánek pustí k vodě. Internet říká, že za to mohou jedovaté látky v životním prostředí, které zvápenatěly moji šišinku. Říká, že tak to s ubíhajícími časem chodí. Rtuť, vápník, fluoridy. Říká, že musím brát jiné látky, které mě těch jedovatých zbaví. Doporučuje mi kurkumu.

Do polobdění se mi vlámou roztráštěné sny, jsem ztracený v podzemních chodbách, sám a pronásledovaný, ležím tam zkřehlý tentokrát jako žába. Zápasím o dech s ucpanými nosními dírkami (mám na něco v domě alergii) a dlouho se dívám, jak tma slábne, jak se zprostřed černoty zdá, jako by se rozpadala na kusy – mikroskopické kousičky šedi nepolapitelně plují kolem, dokud se nerozbřeskne, dokud nevyjde slunce. Bolí mě svaly, není v nich síla, protože jsem včera celý den pracoval a večer pil whisky. Pohrávám si s myšlenkou, že odhrnu peřinu. Na chvíli, jen na okamžik, se do tepla zabořím ještě hlouběji a pak švihem vstanu. Mé zpomalené vidění přechází z černobílého v barevné. Mám dojem, že